

MÅNADENS SJUKDOM

JÄRNBRIST-ANEMI

Ordet *anemi* betyder blodbrist. Det finns flera orsaker till anemi (järnbrist, kraftiga blödningar, sjukdomar i benmärgen, kroniska tarmsjukdomar med mera). Mineralämnet järn är en beståndsdel i hemoglobin, som är ett protein som binder syre. Hemoglobin är en viktig del i de röda blodkropparna, vilka sköter transporten av syre från lungorna ut till vävnaden. Blodets innehåll av järn mäts vanligen indirekt genom mätning av mängden hemoglobin. Brist på vitamin B12, kroniska, långvariga inflammationer, infektioner eller tumörsjukdomar kan minska tillgången till järn och orsaka en järnbrist. Järn tillförs kroppen via magtarm-kanalen och upptaget påverkas av flera olika faktorer: ämnen som fytat, fosfat, kobolt, zink, koppar, mangan och disackarider ger ett sämre upptag av järn, medan fodertillskott av askorbinsyra, mjölksyra, pyruvat (pyrodruvsyra), och succinat (bärnstenssyra) förbättrar upptaget. Överskott av järn (nivåer på över 1110 ppm järnsalt) kan å andra sidan vara skadligt och orsaka magkatarr, nedsatt tillväxt och rakitis (engelska sjukan).

Grisarna föds med en depå om cirka 50 mg järn och därefter får de cirka 1 mg per dag via suggmjölken. Växande spädgrisar behöver cirka 7 mg per dag. Grisar som föds utomhus får i sig järn via jorden, men grisar som föds upp inomhus behöver extra tillskott.

Grisar som inte får tillskott ser normala ut vid födseln men vid 1-3 veckors ålder blir de bleka, ibland beskrivs de som "marsipangrisar". Öronen blir vita och det normalt rosa "bandet" längs med ryggraden försvinner. Blodkärlens förmåga att behålla vätska försämras och de kan få vätskeutträde i vävnaden (ödem). Lung-ödem kan ge symptom i form av hosta och försvårad andning, likaså kan en nedsatt syreupptagningsförmåga också ge symptom i form av en försvårad, flämtande andning. Blodprov visar ett hemoglobinvärde på under 80 gram/liter.

Järnbrist förebyggs genom järntillförsel, vilket är en generell rekommendation till alla grisar som föds upp inomhus. Förr gavs järn i form av en jordtorva med järnvitriol som lades in i boxen. Detta fungerade bra men jord kan även innehålla t.ex. rödsjukebakterier. Idag ges järn när grisens egna järndepåer börjar minska vid 3-5 dagars ålder, som en injektion, som pasta direkt i munnen, eller på boxgolvet (t.ex. järntorv). Därefter får de kontinuerligt järntillskott i form av granulat eller torv, eller som injektion vid 14 dagars ålder. Ges järn som injektion, vet man säkert att varje individ får i sig tillräckligt med järn. Nackdelen är, att en injektion med järndextran sällsynt kan orsaka chock hos spädgrisen, eventuellt finns ett samband med samtidig penicillin-procain behandling. Man anser, att problemet kan förebyggas om grisen fått ordentligt med råmjölk innan den ges järn. Dessutom finns det teorier om, att ett överskott av järn kan utnyttjas av olika bakterier och det är viktigt med en god hygien, hantering och förvaring av preparat, sprutor och kanyler. Nackdelen med preparat som ges i munnen eller på golvet är att det är svårt att veta, om varje gris får i sig tillräcklig mängd järn.

Kontaktuppgifter:

Magdalena Jacobson
Box 7054
750 07Uppsala
Magdalena.Jacobson@slu.se